

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 92 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodistining boshqaruv funksiyalari.....	10
<i>Qarshibayeva Dilfuza Xidirbayevna</i>	
Texnologik mashinalar va jihozlar ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik qonuniyatlari va metodologik tizimini ishlab chiqish	15
<i>Elmanov Abbos Begmat o'g'li, Mirzaumidov Asilbek Shuxratjonovich</i>	
Katta yoshdagi guruh bolalarida o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda o'yinning roli	19
<i>Ergasheva Farangiz Umidjon qizi, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi.....	23
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	28
<i>Gulmira Jumanova</i>	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati.....	33
<i>Erboyev Suxrob Abdusalomovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalar va ularda hissiy-irodaning shakllanishi	37
<i>Davlatova Zebo Haydarovna</i>	
Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari	40
<i>Ochilova Farida Baxriddinovna</i>	
Maktab va oliy ta'lim muassasalarida qizlar kitobxonligini rivojlantirish metodlari.....	44
<i>Qo'chqarova Oysha Oltibayevna</i>	
Buyuk allomalar merosidan foydalanishning metodik holati va mavjud muammolari.....	48
<i>Sevara Mamatkarimova</i>	
Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish.....	53
<i>Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li</i>	
Использование современных инновационных методов в процессе обучения русскому языку в иноязычных группах высшего образовательного учреждения.....	56
<i>Курбанова Шайра Исмаиловна</i>	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ...	60
<i>Kushakova Gulnora Egamkulovna, Muhammadiyeva Shaxzoda Sunnatilla qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda musiqa mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari.....	63
<i>Muminova Feruza Farxodovna</i>	
Alisher Navoiy merosining yoshlar ma'naviy-estetik tarbiyasidagi ahamiyati.....	70
<i>Qayumxo'jayev Botirxo'ja Ikromxo'ja o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	74
<i>Saidova Dilnoza Maripovna</i>	
К вопросу о классификации современной антиутопии.....	78
<i>Дмитрий Валерьевич Пупонин</i>	
Когнитивная гибкость как фактор психологического благополучия старшеклассников в период адаптации к новым образовательным требованиям	82
<i>Муксинова Динора Азаматовна</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilida ta'lim beruvchi professor-o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini baholash: xalqaro tajribalar qiyosiy tahlili va O'zbekiston amaliyoti	87
<i>Baxtiyarova Muniba Ne'matjon qizi</i>	

BOSHLANG'ICH TA'LIM JARAYONIDA AMALIY TOPSHIRIQLAR ORQALI TAYANCH KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Saidova Dilnoza Maripovna

Farg'ona viloyati Pedagogik mahorat markazi dotsenti

[orcid.org 0009-0006-7249-2819](https://orcid.org/0009-0006-7249-2819)

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning tayanch kompetensiyalarini shakllantirishda amaliy topshiriqlarning o'rni, mazmuni va didaktik imkoniyatlari chuqur tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning ustuvor ahamiyati asoslab berilib, ayniqsa boshlang'ich sinf o'quvchilarida bilim, ko'nikma va malakalarni integratsiyalashgan holda rivojlantirishda amaliy faoliyatga yo'naltirilgan topshiriqlarning muhimligi yoritiladi.

Maqolada amaliy topshiriqlarni loyihalash va rejalashtirishda o'quvchilarning yosh, individual hamda psixologik xususiyatlarini inobatga olish zarurligi ta'kidlanadi. Shuningdek, o'quvchilarda kommunikativ, axborot bilan ishlash, ijtimoiy faol fuqarolik va shaxsiy o'zini rivojlantirish kabi tayanch kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiluvchi topshiriqlar tizimini ishlab chiqishning metodik asoslari ko'rsatib beriladi.

Tadqiqot doirasida muammoli vaziyatlar yaratish, interaktiv metodlardan foydalanish, o'yin texnologiyalarini qo'llash hamda real hayotiy vazifalar bilan bog'liq topshiriqlar orqali ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari tahlil qilinadi. Bundan tashqari, maqolada amaliy topshiriqlarni baholash mezonlarini takomillashtirish, o'quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish hamda ularning bilimlarni real hayotda qo'llay olish kompetensiyasini shakllantirishga qaratilgan yondashuvlar yoritiladi.

Taklif etilgan metodika o'quvchilarning faolligini oshirish, o'quv jarayonini samarali tashkil etish hamda ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Natijada, boshlang'ich ta'limda amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari bo'yicha muhim xulosalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, kompetensiyaviy yondashuv, tayanch kompetensiyalar, amaliy topshiriqlar, interaktiv metodlar, mustaqil fikrlash, ta'lim samaradorligi.

Abstract: This article provides an in-depth analysis of the role, content, and didactic potential of practical tasks in the formation of basic competencies among primary school students. The priority importance of the competency-based approach in the modern education system is substantiated, particularly in the integrated development of knowledge, skills, and abilities of primary school learners through practice-oriented tasks.

The article emphasizes the necessity of considering students' age, individual, and psychological characteristics when designing and planning practical tasks. It also outlines the methodological foundations for developing a system of tasks aimed at forming key competencies such as communicative competence, information literacy, socially active citizenship, and personal self-development.

The study analyzes ways to enhance educational effectiveness through the creation of problem-based situations, the use of interactive methods, game-based technologies, and tasks related to real-life contexts. In addition, approaches to improving assessment criteria for practical tasks, fostering independent and critical thinking, and developing students' ability to apply knowledge in real-life situations are discussed.

The proposed methodology contributes to increasing student engagement, improving the organization of the learning process, and enhancing the overall quality of education. As a result, important theoretical and practical conclusions are drawn regarding the improvement of methodologies for developing basic competencies through practical tasks in primary education.

Key words: primary education, competency-based approach, basic competencies, practical tasks, interactive methods, independent thinking, educational effectiveness.

Аннотация: В данной статье представлен углублённый анализ роли, содержания и дидактических возможностей практических заданий в формировании базовых компетенций учащихся в процессе начального образования. Обоснована приоритетная значимость компетентного подхода в современной системе образования, особенно в контексте интегрированного развития знаний, умений и навыков у учащихся начальных классов посредством заданий, ориентированных на практическую деятельность.

В статье подчёркивается необходимость учёта возрастных, индивидуальных и психологических особенностей учащихся при проектировании и планировании практических заданий. Также раскрыты методические основы разработки системы заданий, направленных на формирование коммуникативной, информационной, социально-гражданской и личностной компетенций учащихся.

Проанализированы пути повышения эффективности обучения за счёт создания проблемных ситуаций, использования интерактивных методов, игровых технологий и заданий, связанных с реальными жизненными ситуациями. Кроме того, рассмотрены подходы к совершенствованию критериев оценки практических заданий, развитию самостоятельного и критического мышления учащихся, а также формированию их способности применять знания на практике.

Предложенная методика способствует повышению активности учащихся, эффективной организации учебного процесса и улучшению качества образования. В результате сформулированы теоретические и практические выводы по совершенствованию методики формирования базовых компетенций посредством практических заданий в начальном образовании.

Ключевые слова: начальное образование, компетентный подход, базовые компетенции, практические задания, интерактивные методы, самостоятельное мышление, эффективность образования.

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim tizimi har qanday jamiyatning intellektual salohiyatini belgilovchi muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda o'quvchilarda bilim olishga bo'lgan qiziqish, o'rganishga munosabat hamda keyingi ta'lim bosqichlari uchun zarur bo'lgan asosiy ko'nikmalar shakllanadi.

Zamonaviy ta'lim konsepsiyalarida esa faqat nazariy bilim berish emas, balki o'quvchilarda hayotiy vaziyatlarda qo'llaniladigan tayanch kompetensiyalarni rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida qaralmoqda. Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlarni to'g'ri rejalashtirish va qo'llash metodikasini takomillashtirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.

Kompetensiyaviy yondashuv ta'lim jarayonini tashkil etishda o'quvchining faolligini oshirish, uning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va egallagan bilimlarini real hayotda qo'llay olish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan. Bu yondashuvga ko'ra, o'quvchi faqat tayyor bilimlarni o'zlashtiruvchi emas, balki o'quv jarayonining faol ishtirokchisi sifatida qaraladi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun bu juda muhim, chunki ularning psixologik xususiyatlari faoliyat orqali o'rganishni talab qiladi. Shu bois amaliy topshiriqlar kompetensiyalarni shakllantirishning asosiy vositalaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik tadqiqotlarda boshlang'ich ta'lim bosqichida amaliy topshiriqlarning didaktik ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Faoliyatga yo'naltirilgan ta'lim nazariyasi vakillari (jumladan, L.S. Vygotskiy, J. Piaget va boshqa psixolog olimlar) o'quvchilarning bilish jarayoni aynan faoliyat orqali samarali rivojlanishini asoslab berganlar. Ularning qarashlariga ko'ra, kichik yoshdagi o'quvchilar uchun bilimni o'zlashtirish jarayoni amaliy harakatlar, o'yin faoliyati va muammoli vaziyatlarni hal etish orqali kechadi. Shu bois boshlang'ich ta'limda amaliy topshiriqlar tayanch kompetensiyalarni shakllantirishning asosiy vositasi sifatida qaraladi.

Ilmiy manbalarda tayanch kompetensiyalar tarkibi ham aniq belgilangan bo'lib, ular qatoriga kommunikativ kompetensiya, axborot bilan ishlash kompetensiyasi, ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi hamda shaxsiy rivojlanish kompetensiyasi kiradi. Tadqiqotchilar ushbu kompetensiyalarni rivojlantirishda interaktiv metodlar, guruhli ishlash, loyihaviy faoliyat va muammoli ta'lim texnologiyalarining samaradorligini yuqori baholaydilar. Ayniqsa, "aqliy hujum", "kichik guruhlarda ishlash", "rol o'ynash" kabi metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, muloqot ko'nikmalarini va hamkorlikda ishlash malakalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv-bu o'quvchilarga faqat nazariy bilim berish bilan cheklanmay, balki ularning hayotiy faoliyatda zarur bo'ladigan bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik yondashuvdir. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonining markaziga o'quvchini qo'yadi va uni faol, mustaqil fikrlovchi hamda o'z bilimini amaliyotda qo'llay oladigan shaxs sifatida rivojlantirishni maqsad qiladi.

Kompetensiyaviy yondashuvning asosiy mohiyati shundan iboratki, o'quvchi o'zlashtirgan bilimlarini turli vaziyatlarda mustaqil qo'llay olishi, muammolarni hal etishi va ijtimoiy hayotga moslasha olishi kerak. Bosh-

lang'ich ta'lim bosqichida bu juda muhim, chunki aynan shu davrda o'quvchilarda o'qish, yozish, hisoblash bilan birga muloqot qilish, fikr bildirish, qaror qabul qilish kabi asosiy hayotiy ko'nikmalar shakllanadi.

Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuvni amalga oshirish quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi. Avvalo, o'quv jarayoni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtiriladi. Ya'ni darslarda o'quvchilar faqat tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida qatnashadi. Ular turli amaliy topshiriqlarni bajarish, muammoli vaziyatlarni hal qilish, kichik loyihalarda ishtirok etish orqali bilimlarni mustahkamlaydi.

Shuningdek, bu yondashuv o'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Bularga kommunikativ kompetensiya (fikrni og'zaki va yozma ifodalash), axborot bilan ishlash kompetensiyasi (axborotni izlash, tahlil qilish), ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi (jamiyatda faol ishtirok etish), shaxsiy rivojlanish kompetensiyasi (o'z ustida ishlash) kiradi. Ushbu kompetensiyalarni rivojlantirish uchun o'qituvchi dars jarayonida interaktiv metodlardan, o'yin texnologiyalaridan va guruhli ishlardan samarali foydalanishi lozim.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Kompetensiyaviy yondashuvning yana bir muhim jihati - baholash tizimidir. An'anaviy ta'limda asosan o'quvchining bilim darajasi baholangan bo'lsa, bu yondashuvda uning faoliyati, mustaqilligi, ijodkorligi va muammoni hal qilish qobiliyati ham inobatga olinadi. Bu esa o'quvchilarda o'z-o'zini baholash va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuvni samarali joriy etish o'qituvchidan yuqori kasbiy mahoratni talab etadi. O'qituvchi darsni to'g'ri rejalashtirishi, o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olishi hamda ularning qiziqishini oshira olishi zarur. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish ta'lim samaradorligini yanada oshiradi.

Amaliy topshiriqlar o'quvchilarni real yoki realga yaqin vaziyatlarga jalb etish orqali bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Bunday topshiriqlar o'quvchilarda nafaqat bilim, balki ko'nikma va malakalarni ham rivojlantiradi. Masalan, oddiy matematik misollarni yechish o'rniga kundalik hayot bilan bog'liq vazifalarni bajarish orqali o'quvchi hisob-kitobni amaliy jihatdan anglay boshlaydi. Bu esa uning bilimini yanada mustahkamlaydi va uni hayotiy vaziyatlarda qo'llash imkonini yaratadi.

Boshlang'ich ta'limda tayanch kompetensiyalar qatoriga kommunikativ kompetensiya, axborot bilan ishlash kompetensiyasi, ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi, shaxsiy rivojlanish kompetensiyasi kiradi. Ushbu kompetensiyalarni shakllantirishda amaliy topshiriqlarning o'zni beqiyosdir. Masalan, guruhda ishlashga asoslangan topshiriqlar kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirsa, muammoli vaziyatlarni hal etishga qaratilgan topshiriqlar tanqidiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi.

Amaliy topshiriqlarni samarali tashkil etish uchun ularni o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos holda ishlab chiqish zarur. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ko'proq vizual, o'yin va harakatga asoslangan faoliyat orqali o'rganishga moyil bo'lganliklari sababli topshiriqlarni ham shunga mos tarzda loyihalash muhimdir.

O'yin elementlari bilan boyitilgan topshiriqlar o'quvchilarning qiziqishini oshiradi va ularni faol ishtirok etishga undaydi. Shu bilan birga, topshiriqlar oddiydan murakkabga tomon bosqichma-bosqich murakkablashib borishi lozim.

TAHLIL VA NATIJALAR

Metodikani takomillashtirish jarayonida interaktiv usullardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Interaktiv metodlar o'quvchilarni dars jarayoniga faol jalb etish, ularning fikrini erkin ifodalash va boshqalar bilan hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Masalan, "aqliy hujum", "kichik guruhlarda ishlash", "rol o'ynash" kabi metodlar amaliy topshiriqlar bilan uyg'unlashganda yuqori samaradorlikka erishiladi.

Shuningdek, amaliy topshiriqlarni baholash tizimini ham takomillashtirish zarur. An'anaviy baholash usullari ko'pincha faqat natijani baholashga qaratilgan bo'lsa, kompetensiyaviy yondashuvda jarayon ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois o'quvchilarning topshiriqni bajarish jarayonidagi faolligi, mustaqilligi, ijodkorligi va hamkorlik ko'nikmalari ham baholanishi lozim. Bu esa o'quvchilarda o'z-o'zini baholash va refleksiya ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Amaliy topshiriqlarni real hayot bilan bog'lash metodikaning eng muhim jihatlaridan biridir. O'quvchilar o'zlari bajarayotgan vazifalarning hayotiy ahamiyatini anglaganlarida, ularning o'qishga bo'lgan motivatsiyasi ortadi. Masalan, atrof-muhitni asrashga oid topshiriqlar orqali o'quvchilarda ekologik madaniyat shakllantiriladi. Shu bilan birga, iqtisodiy savodxonlikka oid oddiy topshiriqlar orqali ularda moliyaviy tushunchalar rivojlantiriladi.

Boshlang'ich ta'limda amaliy topshiriqlarni joriy etishda o'qituvchining roli alohida ahamiyatga ega. O'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki yo'naltiruvchi va motivator sifatida faoliyat yuritishi lozim. U o'quvchilarning qiziqishlarini aniqlab, ularga mos topshiriqlarni tanlashi va o'quv jarayonini samarali tashkil etishi kerak.

Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish ham metodikani boyitadi. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar ta'lim jarayoniga keng joriy etilmoqda. Bu esa amaliy topshiriqlarni yanada interaktiv va qiziqarli qilish imkonini beradi. Masalan, turli ta'limiy platformalar, multimediali vositalar va virtual mashg'ulotlar orqali o'quvchilarni faol o'rganishga jalb etish mumkin. Bu esa ularning axborot bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, amaliy topshiriqlarga asoslangan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajasini oshiradi, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi va o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Shu bois metodikani takomillashtirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish, ilg'or pedagogik tajribalarni o'rganish va ularni amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish zamonaviy ta'lim tizimining eng muhim va ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki bugungi globallashtirish sharoitida o'quvchilardan nafaqat bilimli bo'lish, balki o'z bilimlarini amaliyotda qo'llay olish, mustaqil qaror qabul qilish, muammoli vaziyatlarni hal etish va jamiyatda faol ishtirok etish kabi ko'nikmalar ham talab etilmoqda.

Tadqiqotlar va tahlillar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy o'qitish usullari o'quvchilarda faqat nazariy bilimlarni shakllantirish bilan cheklanib qolmoqda. Shu bois amaliy topshiriqlarga asoslangan, kompetensiyaviy yondashuvga tayanuvchi ta'lim modeli o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari va o'rganishga bo'lgan ehtiyojlari hisobga olingan holda tashkil etilgan amaliy faoliyat ularning bilimlarni chuqur va mustahkam o'zlashtirishiga xizmat qiladi.

Amaliy topshiriqlar orqali o'quvchilarda kommunikativ, axborot bilan ishlash, ijtimoiy faol fuqarolik va shaxsiy rivojlanish kabi tayanch kompetensiyalarni shakllantirish imkoniyati kengayadi. Bunday topshiriqlar o'quvchilarni faol fikrlashga, o'z fikrini erkin ifodalashga, jamoada ishlashga hamda ijodiy yondashishga undaydi.

Shu bilan birga, ular o'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va ta'lim jarayonini yanada qiziqarli hamda samarali qiladi. Metodikani takomillashtirishda amaliy topshiriqlarni to'g'ri loyihalash, ularni dars jarayoniga maqsadga muvofiq integratsiya qilish hamda interaktiv metodlar bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, baholash tizimini ham kompetensiyaviy yondashuv asosida qayta ko'rib chiqish zarur bo'lib, bunda o'quvchilarning faolligi, mustaqilligi va ijodkorligi ham inobatga olinishi lozim. Bu esa o'quvchilarda o'z-o'zini nazorat qilish va refleksiya ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanish ham ushbu metodikani takomillashtirishda muhim omillardan biri hisoblanadi. Ular orqali amaliy topshiriqlarni yanada interaktiv, ko'rgazmali va samarali tashkil etish mumkin. Natijada, o'quvchilar nafaqat bilim oladi, balki axborot bilan ishlash, texnologiyalardan foydalanish kabi muhim ko'nikmalarni ham egallaydi.

Umuman olganda, boshlang'ich ta'limda amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish o'quvchilarning shaxs sifatida rivojlanishiga, ularning intellektual salohiyatini oshirishga va kelajakda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishiga mustahkam zamin yaratadi. Shu bois ushbu yo'nalishda ilmiy izlanishlarni davom ettirish, ilg'or pedagogik tajribalarni o'rganish va ularni amaliyotga keng joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining ta'lim sohasiga oid qarorlari va me'yoriy hujjatlari.
2. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standarti va o'quv dasturlari. - Toshkent.
3. Ishmuhamedov R.J., Abduqodirov A.A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. - Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
4. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. - Toshkent: Fan.
5. Sayidahmedov N.S. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. - Toshkent.
6. Jo'rayev R.X. Ta'lim jarayonini tashkil etish va boshqarish. - Toshkent.
7. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - Toshkent.
8. Zimnyaya I.A. Klyuchevye kompetensii kak rezultat obrazovaniya. - Moskva.
9. Khutorskoy A.V. Kompetentnostnyy podxod v obrazovanii. - Moskva.
10. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. - Paris, 2017.
11. OECD. The Definition and Selection of Key Competencies (DeSeCo Project). - Paris.
12. European Commission. Key Competences for Lifelong Learning. - Brussels.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.